

Animace jako metoda arteterapie.

Nejprve trochu historie :

Animace (z latinského animation) je zdánlivé oživení neživého, například kreslených postaviček, různých předmětů, materiálů nebo loutek.

Principem animace je zaznamenat sekvenci snímků, které jsou samy o sobě statické a zobrazují pohyb v malých krocích. Když se tyto snímky prohlížejí v rychlém sledu za sebou, díky nedokonalostem a setrvačnosti lidského oka se spojí v pohyblivý obraz. Snímky se však musí přehrávat rychlostí, která je pro lidské oko nepostřehnutelná.

Člověk od pradávna zobrazoval život kolem sebe v kresbách. Toužil jej zachytit co nejděleji. Už na prehistorických jeskynních malbách můžeme vidět zvířata v pohybu. Jsou zobrazována s nohama v několika polohách najednou, což je vlastně základ budoucí animace.

Pokusy o zobrazení zdánlivého pohybu nebo iluze se plně rozvinuly v 19. století. Byly vyvinuty různé přístroje, například **fenakistoskop**.

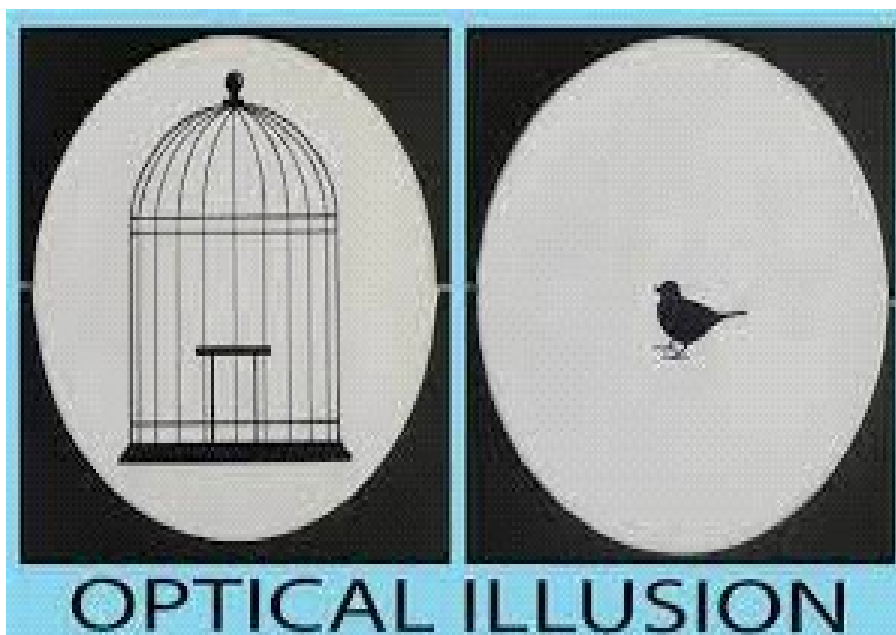
Byl to disk, který měl po obvodu namalované různé fáze pohybu, například tančící pár v různých tanečních pozicích. Jak se disk otáčel, pár se pohyboval - vznikla animace tance.

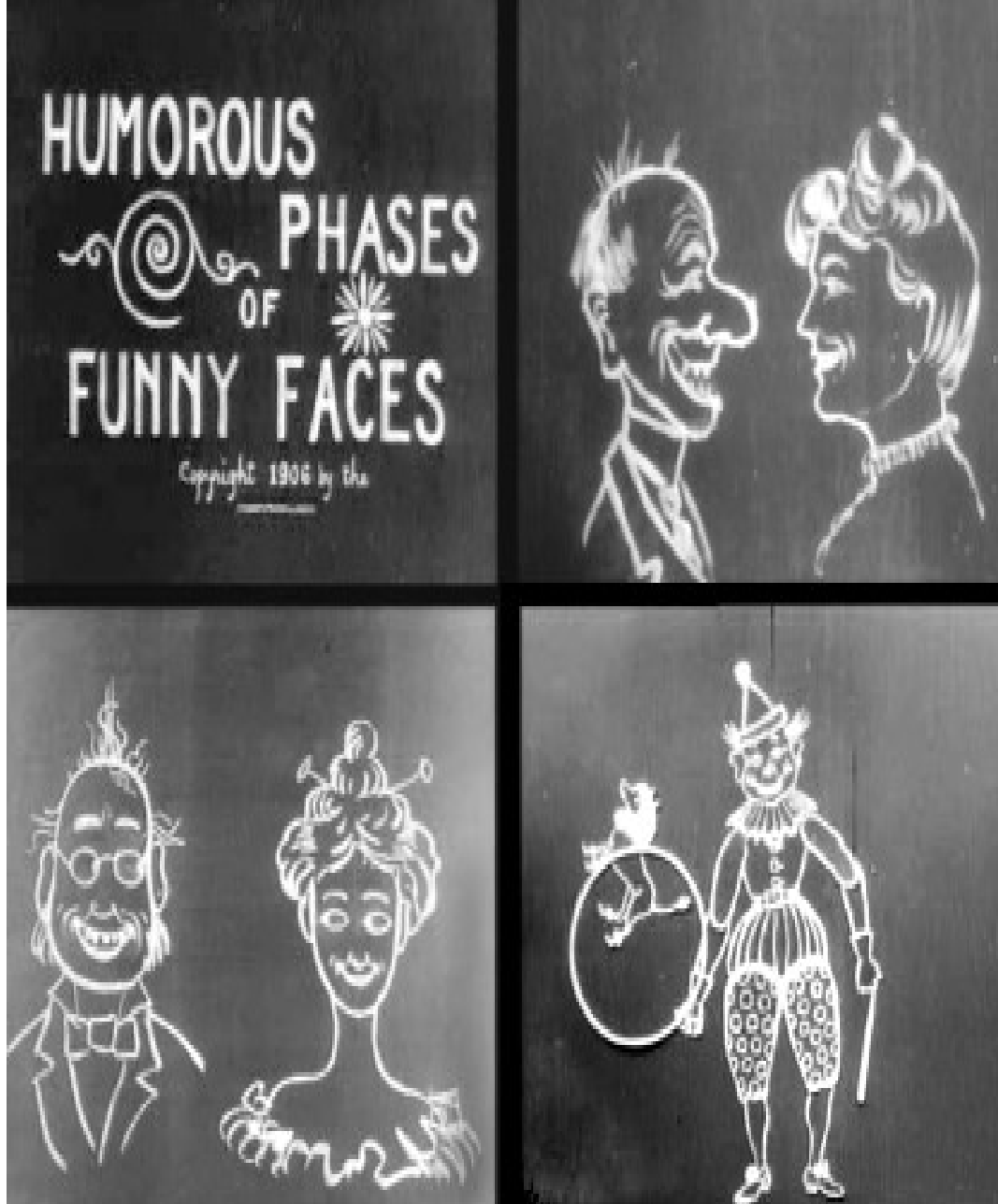
Dalším jednoduchým zařízením byl **thaumatrop**, který se skládal z oboustranně malovaného kotouče zavěšeného na provázku.

Příkladem je pták namalovaný na jedné straně disku a klec na druhé straně.

Pokud disk otočíme, vypadá zdánlivě jako pták v kleci.

J. Stuart Blackton byl prvním americkým filmařem, který při tvorbě animace použil techniku stop-motion a ruční kresbu. Autorská práva na své první dílo získal v roce 1900. Jeho nejslavnějším filmem byl snímek *Humorous Phases of Funny Faces* z roku 1906, který byl později považován za první animovaný film vůbec a jeho tvůrce za prvního skutečného animátora.

Francouzský výtvarník **Émile Cohl** začal kreslit komiksy a v roce 1908 vytvořil film "*Fantasmagorie*". Film se skládal převážně z postavičky na klacku, která se setkávala s nejrůznějšími tvarovými proměnami věcí kolem sebe, jako například láhev vína, která se proměnila v květinu. Nechyběly ani hrané scény, v nichž do obrazu vstoupila ruka animátora. Díky tomu byla "*Fantasmagorie*" prvním kresleným filmem, který používal tradiční metodu kresby.

Velkým přínosem pro techniku ručně kreslené animace byl nápad **Johna Randolpha Braye** a **Earla Hurda** používat průhledné celofánové fólie. To výrazně zjednodušilo výrobní proces a tato technika se používala až do nástupu počítačové grafiky. I dnes však někteří umělci dávají přednost ručnímu malování každého obrázku zvlášť, protože tato metoda nakonec zobrazí jejich originální práci.

To postupně vedlo k animovaným filmům, které se dnes vytvářejí pomocí počítačové techniky.

Animovaný film je typ **filmu**, který se natáčí **postupně**, takže se přehrává v plné rychlosti, aby vznikl dojem plynulého **pohybu**.

Rehabilitační centrum Krídla založilo před více než 16 lety Občanské sdružení příbuzných, přátel a osob s psychickými poruchami v Bratislavě.

Psychiatrické poruchy, jako je schizofrenie, bipolární afektivní porucha nebo jiné závažné úzkostné, komplexní OCD psychiatrické poruchy, mohou často na dlouhou dobu, někdy i natrvalo, vyloučit osoby, které je prodělaly, z jejich dosavadního života, školy, práce a sociálního prostředí. Přestože příznaky jejich poruchy ustoupily, nedůvěřují si dostatečně, zůstávají ostražití vůči svému okolí, jejich původní komunikační a adaptační schopnosti jsou změněné, omezené, zájmy a sociální kontakty omezené nebo zcela ztracené. Často zůstávají doma bez smysluplného programu.

Pro tuto skupinu pacientů jsme vytvořili bezpečný sociální prostor, který poskytuje rozmanité zdroje a příležitosti pro obnovení sebedůvěry, uvolnění komunikace a navázání přátelství. Zároveň uvolňuje návrat ke starším dovednostem a schopnostem, ale také nabízí dosud nepoznané zájmy a prostor pro kreativitu.

Na minulých setkáních jsme informovali o bohatém programu, kterého se účastní návštěvníci denního centra. Jeho velkou část tvoří různé druhy arteterapie, která je skvělým prostředkem, jak od nových členů komunity nevyžadovat podrobnější verbální komunikaci, ale lze ji využít i k psychoterapeutickým účelům, pokud jsou účastníci ochotní a příjemní.

Především je to osvědčený způsob, jak ventilovat nahromaděné emoce, zbavit se stresu a napravit nepříjemné životní vztahy.

Originálním druhem arteterapie, který se nám podařilo v našem centru rozvinout, je **animace a tvorba animovaných filmů**.

Tato terapie vznikla díky spolupráci pedagogů a studentů Katedry animované tvorby Filmové a televizní fakulty Vysoké školy múzických umění v Bratislavě.

Bývalý student, nyní vedoucí animace, pracuje pravidelně a systematicky se skupinou pacientů.

Animoterapie objevuje a řeší dosud nevyužité tvůrčí schopnosti, které v procesu tvorby díla "potlačují intenzitu" psychické poruchy a naučenou nečinnost pacientů.

Vytvoření animovaného filmu v rámci uměleckého terapeutického záměru je dlouhý proces. Na tvorbě příběhu se podílí celá skupina pacientů.

Začíná animačními cvičeními jako při výuce profesionálních animátorů.

Účastníci kreslí různé předměty, figurínu s pohyblivými klouby, živý model - králíka, o kterého se starají v Křídlech... kreslí mimiku...

Učí se používat různé materiály a techniky - kreslení pohybu na fólie, papírovou techniku, používání látek, různých materiálů, písku, plastelínových modelů, různé předměty, stavebnice Lego, loutky...

Společně vytvářejí pozadí, pak kulisy, učí se pohybovat a natáčet etudy s krátkým dějem.

Vytvářejí příběh s vlastním hrdinou, kterému přisuzují určité vlastnosti, emoce, ztotožňují se s ním, umísťují ho do děje nebo do vztahů s jinými objekty či účastníky, hrají s ním roli, kterou mu přisoudili.

Jindy používáme párovou tvorbu etud (zahrnuje postavy, malý příběh /gag/, jednoduchou akci, animaci).

Naučí se pohybovat statickým objektem, podle svých individuálních schopností se naučí pracovat s fotoaparátem, stativem, počítačem, nastavit a pořídit záběr, stříhat.

Pacienti se učí individuálně tvořit /často proto, aby probudili zapomenuté, ale také proto, aby objevili nové tvůrčí schopnosti/. Proces tvorby pak otevírá možnosti komunikace, přiřazování myšlenek, propojování příběhů. Probouzí se představivost, otevírá se fantazie.

Zmizí naučená bezmocnost a sklon k nečinnosti vyvolaný psychickou poruchou.

Skupina pracuje jednou týdně přibližně 2 až 2,5 hodiny.

Součástí výuky animace je výuka dramaturgických dovedností.

Účastníci společně s terapeutem analyzují krátké animované filmy, učí se základy filmové gramatiky (velikost záběru, pravidlo třetin, filmová interpunkce).

Vytvářejí jednotlivé etudy nebo společně vymýšlejí storyboard - zachycují krátký námět na film v sekvenci obrazů a s terapeutem příběh dramaturgicky rozebírají.

Na tvorbě filmového příběhu se podílí celá skupina pacientů.

Tvůrčí aspekty tohoto procesu přinášejí pacientovi nové podněty, podporují jeho komunikaci, /popisy, vysvětlení, otázky v procesu tvorby, /aktivizují ho dynamikou samotné činnosti.

Individuální práce navazuje na práci celého týmu, učí empatickému porozumění, vzájemné spolupráci účastníků.

První ucelenou prací byla

animovaný film LOOK AT ME! / (PODÍVEJ SE A VIDÍŠ !, SK, 2010, 7 min.) , který vznikl jako netradiční projekt denního rehabilitačního centra Krídla a spolupracovníků z katedry animace, představil novou formu arteterapie na profesionální platformě.

Tento originální animovaný film, který vtipnou pohádkovou formou upozorňuje na ekologické problémy dnešní doby, byl vybrán a promítán v soutěži na Mezinárodním festivalu animovaných filmů Anifest v Teplicích v roce 2011.

Jeho autoři - pacienti s psychickými poruchami - se podíleli na celém tvůrčím procesu - od literární přípravy přes výtvarné návrhy až po animaci pod vedením tehdejšího studenta Mariána Staňa.

Dynamika animačního procesu a vývoj příběhu v rámci týmové práce posunuly tradiční formy arteterapie do nové oblasti - animace se stává skvělým prostředkem, jak přispět ke komplexnímu procesu léčby.

MUDr. Eva Janíková, PhDr. Katarína Minichová, Mgr. Marián Staňo